

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Saksb.: Ole Christian Skogstad
e-post: fmnoosk@fylkesmannen.no

Tlf:

Vår ref: 2015/5023

Deres ref: 201003750 mfl.

Vår dato: 05.04.2016

Deres dato: 16.12.2015

Arkivkode: 561

Uttalelse til ni konsesjonssøknader om små vannkraftverk i Lurøy, Nesna, Vefsn, Vevelstad, Brønnøy og Leirfjord kommuner

Fylkesmannen i Nordland viser til oversendelse datert 16.12.15 vedlagt ni søknader om konsesjon for bygging av vannkraftverk i Lurøy, Nesna, Vefsn, Vevelstad, Brønnøy og Leirfjord kommuner. Det vises også til e-post av 31.03.16 om innvilgelse av en ukes utsatt frist.

Norge har gjennom EUs fornybardirektiv forpliktet seg til å øke andelen av fornybar energi til 67,5 prosent i 2020. Sverige og Norge har et felles mål om å bygge ut ny kraftproduksjon med fornybare energikilder som skal utgjøre 26,4 TWh innen 2020. Energi- og miljøkomiteen har gjennom Innst. 379 L (2010–2011) understreket at regjeringen må legge til rette for at halvparten av den nye energiproduksjonen skal realiseres i Norge. Regional plan om små vannkraftverk i Nordland følger opp denne visjonen med en målsetning om utbygging av vannkraft tilsvarende 1,3 TWh innen år 2025.

Dette er en samlet uttalelse fra Fylkesmannen til forelagte konsesjonssøknader. Konklusjonene gjengis i følgende tabell:

Kraftverk	Konsekvenser	Sentrale hensyn	FMs vurdering
Langset kraftverk	Store	Fossesprøyt	Innsigelse
Heimstadelva kraftverk	Store	Reindrift	Innsigelse
Forselva kraftverk	Store/Noe usikkert	Reindrift og usikkerhet om musling	Innsigelse
Skjerva og Reinfjellva kraftverk	Store	Bekkekløft, fossesprøyt, slåttemark	Innsigelse Skjerva
Kjerringåga kraftverk	Middels/Store	Reindrift	Fraråder overføring
Storhaugen kraftverk	Usikkert/Middels	Bekkekløft, rasmark og landskap	Fraråder
Kaldåga kraftverk	Middels	Reindrift og elvetrappmose	Fraråder
Kilelva kraftverk	Middels/Små	Bekkekløft	Moderat konfliktgrad
Neverdalselva kraftverk	Små/små-middels	Bekkekløft og fossesprøyt	Moderat konfliktgrad

LANGSET KRAFTVERK – NESNA

Langset kraftverk (søker Småkraft AS) vil utnytte et fall på 530 meter i Langsetelva fra inntaket på kote 580 til kraftstasjonen på kote 50. Vannveien vil være 2200 meter og bestå av tunnel i øvre del og nedgravd rørgate i nedre del. Middelvannføringen er 576 l/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1440 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 6,5 MW og gi en årlig produksjon på 16,7 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 2300 m lang strekning av Langsetelva. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 80 l/s i sommersesongen og 10 l/s resten av året. Dette er på nivå med de beregnede 5-persentilene.

Innsigelse

Med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6, fremmer Fylkesmannen i Nordland innsigelse til Langset kraftverk. Innsigelsen begrunnes ut fra vesentlige regionale hensyn hva gjelder naturtypen «Fossesprøytsone».

Begrunnelse

Naturmiljø

Området består i følge NGUs berggrunnskart av glimmerskifer og glimmergneis. Miljøfaglig Utrednings (MFU) observasjoner viser at det ganske opplagt også forekommer en del kalkspatmarmor langs Langsetelva/Storåga.

I nedre deler strømmer elva raskt på strekningen med enkelte mindre fossefall, mens det finnes bratte stryk og fossefall i øvre deler. På den skogkledte delen går den i lengre strekninger i ei grunn kløft uten at det her er utviklet bekkekløftmiljøer i særlig grad. Derimot finnes det enkelte mindre fosseenger ved flere fossefall, samt innslag av en del bergvegger inntil elva. Det finnes videre enkelte små bekkesig og kildepregede partier i lia vest for elva.

Karplantefloraen er av MFU betegnet som middels rik. Langs elva er det et tydelig element av kalkkrevende fjellplanter, som reinrose, gulsildre, rødsildre, rynkevier, fjellfrøstjerne og fjell-lok. Også mosefloraen er forholdsvis rik, med innslag av kalkkrevende moser på berg spesielt i øvre del.

Det er tidligere avgrenset tre naturtypeforekomster i eller i nærheten av Langsetelva. MFU har med bakgrunn i faktaark for fossesprøytsoner oppjustert verdien av de to fossesprøyttforekomstene her. Den øverste fossesprøytsonen og bekkekløften er nå ansett å være svært viktig (A-verdi), men den nederste er oppjustert fra lokalt (C-verdi) til viktig (B-verdi). For rikmyrforekomsten Storlimyra gir ikke ny vurdering i henhold til faktaark for rikmyr endring i verdivurderingen fra Gaarder 2009. Rikmyra er fortsatt viktig (B-verdi).

På kalkrikt berg inntil elva i den øvre fossesprøytsonen er det etablert en middels rik flora av kalkkrevende moser. Rødhøstmose, holeblygmose og hinnetrollmose forekommer relativt vanlig i Norge, men disse er dog i mer beskjeden grad registrert ved kysten i denne delen av Nordland. Tuetrollmose, kalktuffmose, fjellklokkemose, gullklokkemose og nervesvanemose er registrert relativt spredt forekommende i Norge, og er kun registrert ved et fåtalls lokaliteter på Helgeland. Myrtrompetmose og svøpsigmose, som blant annet prefererer områder inntil bekker, er sjeldne i Nordlandssammenheng, mens piskimmose kun er påvist ved 25 lokaliteter Norge. Forekomsten i Nesna er ett av de to nordligste funnene. I følge G. Gaarder foreligger det bare tre andre funn fra moderne tid, mens de andre funnene i hovedsak er over 100 år gamle. Den mindre kravfulle arten svanenikke er også registrert her, og utgjør en av seks kjent funn i Nordland.

Den nedre fossen i Langsetelva er registrert som bekkekløft med fosserøyksone, selv om begge typene i følge MFU må betraktes som små og nokså dårlig utviklede. Det ble ikke observert spesielt interessante arter tilknyttet fossefallet. I kløfta vokser en del kalkkrevende planter og moser på bergveggene og i fuktsig.

Begge fossesprøytsonene og kløftene vil bli sterkt negativt påvirket av redusert vannføring. Rørgatetraséen vil bli liggende like øst for rikmyrlokaliteten. En antar at denne i sin helhet nå blir ivaretatt så fremt den ikke blir påvirket ved transportarbeider. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig grad synliggjort at ikke rørgata eller arbeidet med den ikke medfører endring i vannhusholdningen i myra.

Vi er stort sett enig i MFUs vurdering av naturverdiene i området og konsekvensene, men holder verdien i vassdragsnaturen noe høyere. Fosserøyksamfunn er sjeldne og forekommer bare i et mindre antall bekkekløfter. Et søk i naturbase på hovednaturtypen «Fossesprøytsoner», som er primærnaturtypen i den øvre fossen i Langsetelva, og som har verdi utover det lokale, avdekker rundt 15 forekomster i denne regionen. Utvider man søket til også å gjelde svært viktige bekkekløfter med fossesprøytsoner snakker vi her om kun ca. 25 kjente forekomster på Helgeland. Fylkesmannen vurderer i likhet med MFU at en utbygging av Langsetelva vil gi en merkbar økt samlet belastning på denne typen vassdragsverdier (fossefall/bekkekløftmiljøer med kalkrik vegetasjon) i regionen, jf. nml § 10. Det er ikke registrert mange forekomster av denne naturtypen langs kysten av Nordland. Langsetelva representerer i denne sammenheng en, om ikke den mest, kystnære fossesprøytsonen i fylket. Mosesamfunnet synes å skille seg noe fra de fleste av de ca. 25 sammenlignbare forekomster. Også utformingen synes å variere. Etter Fylkesmannens vurdering er det sentralt for måloppnåelsen i nml. § 4 at spennvidden innenfor naturtypen ivaretas. For å dekke denne variasjonen kreves det at en forholdsvis høy andel av fossesprøytsoner skjermes mot utbygging. En av de mest verdifulle kløftene med fossesprøytsoner som ble påvist under bekkekløftprosjektet i Nordland fylke, lokalisert til Ravnåga, er utbygd.

Fylkesmannen vurderer at den omsøkte utbygging i stor grad vil være i konflikt med eller vil vanskeliggjøre måloppnåelsen for naturtypen utledet fra nml. § 4.

Reindrift

Av hensyn til reindriften flyttlei i området fraråder Fylkesmannen at det gis konsesjon til Langset kraftverk.

Tiltaksområdet er en del av Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, og området brukes store deler av året. Reindriften § 19 fastslår at reindriften har beiterett i fjellet og annen utmarksstrekning, og beiteretten gjelder hele året. Det er også flytt- og trekklei i området. Flytt- og trekkleiene i området går både langs med og nord for fylkesveien til og fra Skogsøya, men også over Langsetelva til og fra beiteområdene i dalsida utover mot Nesna. Flyttleier har et særlig vern etter lov om reindrift § 22, og det er ikke lov å iverksette tiltak som hindrer bruk av flyttleiene.

Slik vi ser det vil inntak og inntaksdam ha små konsekvenser for reindriften. Rørgate i grøft, kraftstasjon, massedeponi, anleggsvei og adkomstvei vil imidlertid kunne få betydelige negative konsekvenser for reindriften i området. Særlig gjelder dette for anleggsfasen da området vil være utilgjengelig som beite. I anleggsfasen vil også flytting/trekk over Langsetelva være forhindret. I driftsfasen er det hovedsaklig kraftstasjon og adkomstvei til denne som vil kunne medføre negative konsekvenser for reindriften.

Enkelt steder og enkelte år (særlig på sen vinter og om våren) kan det oppstå konflikter mellom landbruk og reindrift fordi rein trekker inn på innmark. Fylkesmannen har registrert slike utfordringer i denne delen av Nesna kommune. Det er ressurskrevende for reindriften å

holde rein borte fra innmarka når denne ikke er gjerdet inn. Anleggsvirksomhet og inngrep i utmarka, kan medføre at det blir vanskeligere å holde rein i utmarka, og øke risikoen for at rein trekker ned på innmarka med påfølgende ekstra arbeid for reindriften. Dette er også konfliktskapende i forhold til landbruket.

HEIMSTADELVA KRAFTVERK – LURØY

Heimstadelva kraftverk (søker Clemens kraft AS) er planlagt utbygd ved utnyttelse av et fall på 468 meter i Heimstadelva fra inntaket ved Rismålvatnet til kraftstasjonen på havnivå. Kraftverket vil i tillegg ha inntak i Ytteråga og Mellomelva. Vannveiene, i form av nedgravde rørgater, utgjør 2500 meter til sammen. Middelvannføringen er 375 l/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 810 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3,2 MW og gi en årlig produksjon på 10,04 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 5300 m lang strekning av Heimstadelva, Ytteråga og Mellomelva. Det er planlagt slipp av minstevannføring i Heimstadelva på 41 l/s i sommersesongen og 4 l/s resten av året. Beregnede 5-persentilene er henholdsvis 38 l/s i sommersesongen og 49 l/s resten av året. Det er ikke planlagt minstevannføring i Mellomelva og Ytteråga.

Innsigelse

Av hensyn til reindriften flyttlei i området, jfr. reindriftslovens § 22, fremmer Fylkesmannen innsigelse til søknad om konsesjon for bygging av Heimstadelva kraftverk. Innsigelsen fremmes med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6.

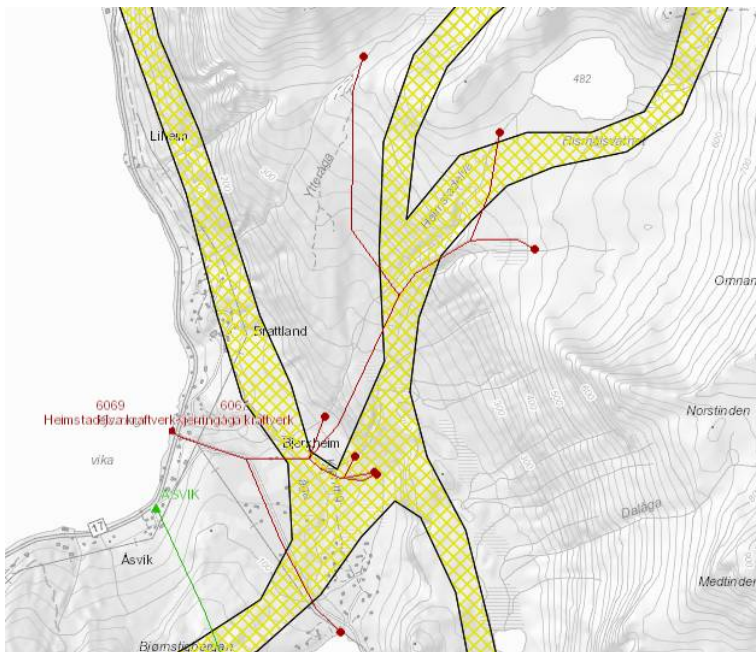
Begrunnelse

Reindrift

Tiltaksområdet er en del av Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, og området brukes primært til høst- og høst vinterbeiter. Nord for tiltaksområdet er det vinter- og vårbeiter, og både nord og sør for tiltaksområdet er det også sommerbeiter. Reindriften beiteretten gjelder imidlertid hele året (jf reindriftslovens § 19).

Det er også flytt- og trekkleier i området. Flyttleier har et særlig vern etter lov om reindrift § 22, og det er ikke lov å iverksette tiltak som hindrer bruk av flyttleiene. Det er viktig å være oppmerksom på at det er flyttleias funksjon som er vernet, og ikke bare et konkret begrenset areal eller terrengformasjon.

Flyttleia går langs med Heimstadselva og deler seg i to ved Rismålvatnet (figur 1). Slik vi vurderer det, vil Heimstadelva kraftverk medføre inngrep og forstyrrende aktiviteter i og ved reindriften flyttlei både i anleggsperiode og i driftsfasen. I anleggsperioden må flyttleia ansees som stengt. I driftsfasen vil inngrep som demninger og rørgater være forstyrrende element i et ellers urørt område over tregrensen. Det er vanskelig å se for seg at flyttleia kan opprettholde sin funksjon i driftsfasen på grunn av de fysiske inngrepene og andre aktiviteter som kommer når anlegget er i drift.

Figur 1. Flyttleier langs Heimstadelva og langs Aldersundet vist som gulstiplet polygon. Inntak og rørgater til Heimstadelva og Kjerringåga kraftverk vist med røde punkt og linjer

Anleggsveier langs med rørgatene er planlagt tilbakeført til gangvei/sti slik at tilsyn med inntak kan gjennomføres med ATV eller snøskuter. Erfaring fra utbygde kraftverk tilsier at slike nye veier/stier medfører økt ferdsel i ellers lite tilgjengelige områder. Økt menneskelig aktivitet i og ved flyttleier kan vanskeliggjøre eller forhindre flytting med rein.

Andre godkjente utbygginger har også stor innvirkning på utbyggingsområdet rundt Heimstadelva. Det er vedtatt reguleringsplan for utbedring av vei mellom Liafjell og Kilboghavn. Arbeidet med vegen og endringer i vegtrasé de kommende årene, vil øke betydningen av flyttleiene over fjellet ved Rismålsvatnet siden flyttlei langs Aldersundet ikke vil kunne brukes under arbeidet med kystriksveien. I tillegg skal Smibelg og Storåvatn kraftverk bygges ut øst for Heimstadelva kraftverk. Dette er den største vannkraftutbyggingen i Norge det siste tiåret, og vil medføre forstyrrelser for reindrifta både i anleggs- og i driftsfasen. Reinbeitedistriktet er også andre steder i distriktet utsatt for diverse inngrep i form av kraftverk, hyttebygging, massetak, veiutbedringer mm. Samlet sett fører inngrepene til at områdene hvor reinen kan finne beiter er kraftig redusert, da det stadig pågår anleggsarbeid flere steder i distriktet.

Naturfaglige merknader

Det ble påvist flere fossesprøytsoner i Heimstadelva, mens Ytterågas midtre del flere steder renner i trange juv. På fjellveggene vokser mange arter som trives på fuktige steder som elvekløfter og fossesprøytsoner og er i tillegg kalkkrevende. Flere plasser kan vegetasjonen her føres til fosseeng (Q4) av ulike utforming (Birkeland, I. 2010). Vegetasjonstypen fosseeng er en funksjon av gradienter i kald fossesprut og kalde lokale vinder som dannes av fossen. Fosseengvegetasjon tyder på at også Ytteråga danner fossesprøytsoner flere steder.

Det framstår for Fylkesmannen usikkert om en faktisk har foretatt avgrensning og verdivurdering av disse fossesprøytsonene. Like fullt gjør de forannevnte registreringer de

berørte elvestrekningene mer interessant og verdifull enn hva tilfeller er for Kjerringåga. All den tid ytre Helgeland har få registrerte forekomster av fossesprøytsoner, og at det i Lurøy kommune fra tidligere kun er kjent en avgrenset naturtypeforekomst av fossesprøyt, gjør at konsekvensene av utbyggingen av Heimstadelva kraftverk blir middels negativt. Fraværet av minstevannføring i Ytteråga vil sannsynligvis medføre at vegetasjonstypen fosseeng går tapt, og en vil her forvente en overgang til mer tørketolerante arter og etter hvert etablering av trær langs elva. Den kraftige reduksjonen i vannføring i Heimstadelva vil gi store negative effekter på vegetasjonen, og da spesielt i fossesprøytsone.

Etter en samlet vurdering av vegetasjonstypen i henhold til nml. § 10, sammenholdt med manglende slipp av minstevannføring langs flere elvestrekninger, stiller Fylkesmannen seg ut fra naturfaglige forhold kritisk til innvilgelse av konsesjon i angjeldende sak.

FORSELVA KRAFTVERK – LEIRFJORD

Forselva kraftverk (søker Clemens kraft AS) vil utnytte et fall på 210 meter i Forselva fra inntaket på kote 240 til kraftstasjonen på kote 30. Det er også planer om å flytte en sidebekk til kraftverkets inntak. Vannveien vil være 1300 meter og bestå av nedgravd rørgate. Middelvannføringen er 507 l/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1300 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 2,2 MW og gi en årlig produksjon på 5,9 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 1500 meter lang strekning av Forselva. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 24 l/s hele året. Til sammenlikning er de beregnede 5-persentilene henholdsvis 36 l/s i sommersesongen og 21 l/s resten av året.

Innsigelse

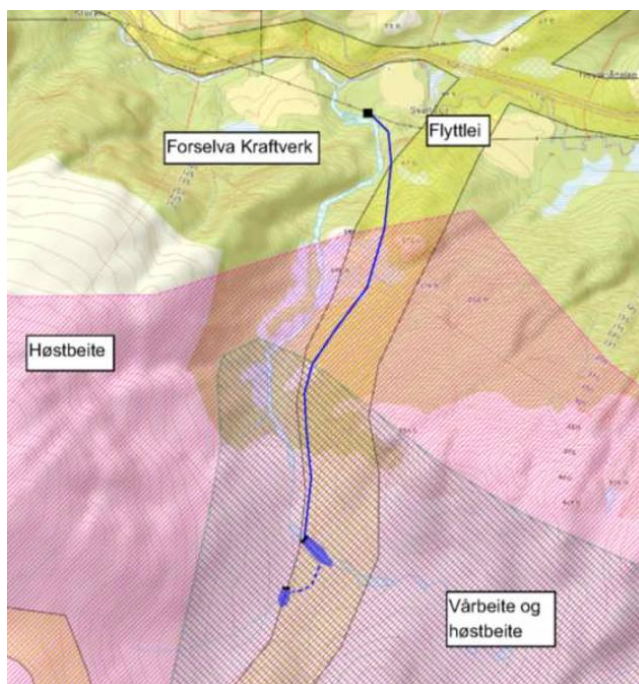
Med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6, fremmer Fylkesmannen i Nordland innsigelse til Forselva kraftverk. Innsigelsen begrunnes ut fra hensynet til reindriftens flyttlei i området og føre-var-prinsippet i nml. 9 hva gjelder elvemusling.

Begrunnelse

Reindrift

Tiltaksområdet er en del av Røssåga/Toven reinbeitedistrikt, og området brukes primært til vår-, og høstbeiter – beiteretten gjelder imidlertid hele året (jf reindriftslovens § 19).

Hele tiltaksområdet er i reindriftas flyttlei (figur 2). Flyttleier er som nevnt tidligere underlagt et særlig vern etter lov om reindrift § 22. Fylkesmannen vurderer at konsekvensene av kraftverket vil være store for reindrifta både i anleggsfasen og i driftsfasen. Inntak og overføring av bekk, hovedinntak og inntaksdam samt rørgate med senere adkomstvei er alle tiltak som er planlagt innenfor reindriftas flyttlei. Topografien i området gjør at muligheten til å flytte med rein er svært begrenset. I anleggsperioden vil flyttveien være å anse som stengt. Det er vanskelig å se for seg at flyttleia kan opprettholde sin funksjon i driftsfasen på grunn av de fysiske inngrepene og andre aktiviteter som kommer når anlegget er i drift. Fylkesmannen vurderer derfor at omsøkte tiltak strider mot reindriftsloven § 22 om utøvers adgang til fritt og uhindret å drive og forflytte rein i området.

Figur 2. Inntaksdammer, inntak og rørgater er planlagt i reindriftas flyttelei (figur hentet fra konsesjonssøknad).

Naturmiljø

I henhold til NGUs berggrunnskart består berggrunnen av den harde og sure bergarten granitt. Løsmassedekket langs nedre deler av Forselva domineres av marine avsetninger og elveavsetninger, mens øvre deler består av torvdekke og myr, samt morenemasser helt øverst i tiltaksområdet.

Austvikvassdraget innehar en liten og hensynskrevende bestand av sjørret. Den sårbare arten elvemusling (VU) er tidligere registrert i Forselva. Den viktige forekomsten av «Intakte lavlandsmyrer» rundt Vassdalsvatnan vil bli liggende utenfor inngrepsområdet, og vil således ikke bli berørt. Hva gjelder anleggsarbeidets påvirkning av fuglenes bruk av området er avstanden såpass stor (i overkant av en km) at det ikke er grunn til å tro at disse vil bli vesentlig forstyrret.

Elvemusling

Når det gjelder elvemusling foreligger det registreringene gjort av NINA tilbake til 1980. Det er uvisst om elvemusling fortsatt er etablert med bestand i vassdraget eller ikke. Rådgivende Biologer AS' befarings 28.10.15 avdekket ikke muslingsforekomster i elva. Arten kan være vanskelig å påvise, og rapporten sier ikke noe om hvor systematisk undersøkelser med tanke på musling var. En legger imidlertid til grunn at søk etter elvemusling ikke ble gjennomført systematisk den dagen befaringen varte, all den tid konsulentfirmaet også skulle bære den terrestriske delen av influensområdet. Fylkesmannen har ikke informasjon om forekomster av elvemusling her, men kan imidlertid ikke utelukke at arten fortsatt finnes i elva.

All den tid det er knyttet usikkerhet om elvemusling finnes i vassdraget eller ikke, og evt. hvor i vassdraget arten forekommer, vil det være vanskelig å vurdere eventuelle konsekvenser. Førre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 vil således komme inn med stor tyngde på dette punkt. Betydelig redusert vannføring vil være negativt for ferskvannsorganismer på den

berørte elvestrekningen. Det er ikke nødvendigvis slik at slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil være tilstrekkelig som avbøtende tiltak for elvemuslingen og bunndyrfaunaen. Selv om krav om minstevannvannføring vil kunne hindre at muslinger strander, påvirker vassdragsreguleringer også andre kvaliteter i habitatet til muslinger ved endringer i variabler som flom, vannhastighet og substratkvalitet. På grunn av elvemuslingens strenge habitatkrav, kan vannkraftreguleringer derfor potensielt føre til betydelige forstyrrelser. Ved lav vannføring investerer muslingene mye energi for å unngå tørrlegging eller til å grave seg ned i substratet. Videre vil vertens (sjøørret) habitat og næringstilgang reduseres. Mengden vann som skal slippes må også ivareta habitat til å opprettholde tilstrekkelig populasjonsstørrelse av vertsfisken.

Det er i denne sak framkommet opplysninger som kan tyde på at det befinner seg en truet art innenfor tiltaksområdet som ikke er fanget opp av registreringer i kunnskapsbasene for miljø. Dermed kan det heller ikke utelukkes mulige effekter av tiltaket på arten. Etter Fylkesmannens vurdering er det såpass usikkerhet tilknyttet elvemusling at det er nødvendig med innhenting av ytterligere kunnskap, jf. nml. § 8, før NVE kan ta stilling til om konsesjons skal gis eller ikke.

Natur- og friluftslivsfaglige merknader

I følge den naturfaglige rapporten er det registrert en fossesprøytsone av lokal verdi i Forselva like oppstrøms planlagt kraftstasjon. Forekomsten tilsvarer hovedtypene fosseberg og fosseeng med status nær truet (NT). Naturtypen fossesprøytsoner er fra tidligere ikke kjent forekommende i kommunen, mens den finnes ved noen fåtalls lokaliteter i nabokommunene.

Redusert vannføring vil i stor grad forringe, om ikke ødelegge, fossesprøytsonen i Forselva. Artssammensetningen vil endres, hvor fuktighetskrevede arter blir redusert i mengde eller forsvinner helt til fordel for mer tørketolerante arter. På kommunalt nivå vil utbyggingen gi store negative konsekvenser for naturtypen, selv om naturtypen kun er av lokal verdi. Dette vil til dels være tilfellet også på regionalt nivå.

Når det gjelder landskap ligger øvre del av prosjektområdet i kupert lågfjellandskap, men nedre del ligger i nedskårne daler med infrastruktur og jordbrukspreg. Sistnevnte landskapstype er sjeldent forekommende i Nordland, og vil i lys av dette måtte ansees å ha stor verdi hva gjelder sjeldenhet.

SKJERVA OG REINFJELLELVA KRAFTVERK – VEFSN

Søknaden om Skjerva og Reinfjellelva kraftverk (søker Blåfall AS) beskriver to separate utbyggingsprosjekt med felles kraftstasjon på kote 109. Skjerva kraftverk innebærer en utbygging av Skjerva, mens Reinfjellelva kraftverk innebærer en utbygging av Reinfjellelva i tillegg til en strekning på ca. 300 m i Skjerva.

I Skjerva er inntaket planlagt på kote 235 med en brutto fallhøyde på 126 m. Vannveien skal graves ned på utbyggingsstrekningen med total lengde på 2000 m. Middelvannføringen er 2,0 m³/s ved inntaket og den maksimale slukeevnen er 4,0 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,0 MW som vil gi en produksjon på 11,7 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 2000 m i Skjerva. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 141 l/s hele året.

I Reinfjellelva er inntaket planlagt på kote 251 med en brutto fallhøyde på 142 m. Vannveien skal graves ned på utbyggingsstrekningen over en lengde på 1620 m. Middelvannføringen er 0,67 m³/s, og den maksimale slukeevne er 1,34 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,5 MW som vil gi en produksjon på 4,4 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 1620 m, hvor ca. 300 m vil være i Skjerva. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 48 l/s hele året.

Innsigelse

Med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jf. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6, fremmer Fylkesmannen i Nordland innsigelse til Skjerva. Innsigelsen begrunnes ut fra vesentlige regionale hensyn hva gjelder naturtypene «Bekkekløft og bergvegg» og «Fossesprøytsone».

Begrunnelse

Til tross for at Skjerva er påvirket gjennom reguleringen av Langvatnet, Skjervvatnet og Middagstjern i vannforsyningsøyemed, er det gjennom kartlegginger påvist at tiltaksområdet har store verdier for det biologiske mangfoldet. Det er registrert hele ni naturtyper i influensområdet, hvorav to bekkekløfter, fem fossesprøytsoner og to slåttemarker. I tillegg finnes det en avgrenset forekomst av bjørkeskog med høgstauder utenfor influensområdet. Fem lokaliteter har B-verdi, mens de resterende er av C-verdi. Vegetasjonen er etter det opplyste rik, samt noe kulturpåvirket i form av plukkhogst og beite. Berggrunnen består av grønnstein og amfibolitt. De høyereliggende områdene domineres av granitt, og granodioritt, men hvor det lokalt opptrer små lommer med kalkspatmarmor, gabbro og amfibolitt.

Bekkekløften i Skjerva er en viktig forekomst av naturtypen «Bekkekløft og bergvegg». Arealmessig er dette en stor forekomst med nordlig eksposisjon. Epifyttfloraen er rik med innslag av gubbeskjegg (NT). Gubbeskjeggforekomstene ble ikke gjenfunnet av Rådgivende Biologer AS i fjor høst, men det kan ikke utelukkes at den finnes her. Vegetasjonen er dominert av gran, men med innslag av større arealer med løvskog. Det er registrert tre fossesprøytsoner her. Ved den største sprøytsonen, Storforsen, er det tydelig dannet engvegetasjon i skråningen vest for fossen med rik mosevegetasjonen. Fossesprøytsonen tilsvarer fosseberg og fosse-eng i NiN-systemet, og har i Norsk rødliste for naturtyper 2011 status som nær truet naturtype.

Bekkekløften i Reinfjellelva er i likhet med forekomsten i Skjerva av B-verdi, selv om den er noe mindre enn bekkekløften i Skjerva. Lokalitetene har en forholdsvis lik artssammensetning. Innslaget av gran er en del mindre langs kløften i Reinfjellelva enn for Skjervas tilfelle, og løvskog dominerer her. Bekkekløfta innehar en fossesprøytsone av lokal verdi, mens den andre fossesprøytsonen i Reinfjellelva er lokalisert oppstrøms bekkekløften.

Epifyttfloraen i tiltaksområdet er rik, særlig i nedre del av Reinfjellelva og i øvre del av Skjerva. På rogn, selje og osp ble det her påvist store innslag av Lobarion-arter, som for eksempel sølvnever, skrubbenever, lungenever, filthinnelav, vanlig blåfjelllav, glattvrenge, og grynvenge. Dette tyder på at andre forhold er meget gunstige med tanke på beliggenhet, og luftfuktighet. På berg langs og delvis nedsenket i elva ble det registrert flere kalkkrevende mosearter som for eksempel putevrinose, bekkevranngmose og kammose. Bekkekløft- og fossesprøytnaturtypene vil i stor grad forringes og miste sin verdi gjennom reduksjon av vannføring. Mindre luftfuktighet vil gi store endringer i en svært sentral miljøfaktor i disse naturtypene, noe som igjen vil gi utslag for hvilke arter som vil ha konkurransefortrinn her. Det forventes en vridning fra fuktighetskrevende arter i og langs

vassdraget til mer tørketolerante og vanlige arter. I tillegg vil bekkekløften i Skjerva også bli sterkt berørt av fysisk inngrep, da den planlagte rørgatetraséen og adkomstvegen vil gå langs hele kløften vestside.

Som nevnt tidligere avdekker et søk i naturbase på hovednaturtypen «Fossesprøytzone» under 20 forekomster på Helgeland. Utvider man søket til også å gjelde svært viktige og viktige bekkekløfter med fossesprøytsoner, snakker vi her kun om i underkant av 30 kjente forekomster. I kommunen er bekkekløfter fra før kjent forekommende ved syv lokaliteter. Ingen eller få av disse er registrert med fossesprøytsoner.

Av de to registrerte slåttemarkene er det kun forekomsten ved Reinfjellelva (B-verdi) som vil bli direkte berørt av tiltaket. Selv om rørgatetraséen gjennom naturtypelokaliteten sør for Bergåsen vil gro igjen på sikt, vurderes konsekvensene som store. Dette ut fra at slåttemark er blant våre mest artsrike naturtyper med mange trua arter. Naturtypen slåttemark inneholder mange vegetasjonstyper som er blant de mest trua i Norge. Et mer gunstig befaringsstidspunkt kunne gitt svar på om den her angjeldende lokaliteten innehar sjeldne eller truede arter og/eller vegetasjonstyper.

Slåttemark av A- og B-verdi er utvalgt som naturtype, jfr. forskrift av 13.05.11 om utvalgte naturtyper § 3 punkt 2. Naturmangfoldloven stiller i utgangspunktet ikke krav om at forekomstene skal være kartfestet eller at det i forskrifts form skal være nærmere angitt hvor de geografisk befinner seg. For slåttemark vil det, i tillegg til de biologiske vilkårene i forskriftens definisjon, være et vilkår at forekomstene må være klassifisert av Miljødirektoratet slik som angitt i forskriften. Slik forskriften er utformet vil dermed en forekomst som ikke er klassifisert falle utenom selv om den fyller de biologiske kriteriene og ut fra en miljøfaglig vurdering er verdifull. Dette vil være tilfellet for lokaliteten ved Bergåsen. Lovens alminnelige regler om aktsomhetsplikt vil imidlertid komme til anvendelse her. Og så fort forekomsten har blitt kjent vil den naturligvis bli klassifisert dersom den oppfyller kriteriene for det.

Naturmangfoldloven § 53 andre ledd pålegger forvaltningen å ta særskilt hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype slik at forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand unngås. Dersom likevel inngrep er uunngåelig i en forekomst av en utvalgt naturtype, må konsekvensene for den utvalgte naturtypen både hva gjelder utbredelse og tilstand klarlegges før slik beslutning treffes. BM-rapportene tilkjenner at hele det her aktuelle arealet er preget av tidligere slått, og at området dermed kan bli klassifisert og potensielt omfattet av forskrift om utvalgte naturtyper.

I henhold til forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4 er det i handlingsplanen for slåttemark fastsatt et overordnet mål om at naturtypene slåttemark (med undertyper), lauveng og slåttemyr skal bevares gjennom skjøtsel og drift, på en måte og i et omfang som på lang sikt sikrer naturtypene og artene som er bundet til dem.

Ut fra det forannevnte vurderer Fylkesmannen naturverdiene tilknyttet Skjerva og Reinfjellelva som store og til å være av vesentlig regional verdi. Det fremmes derfor innsigelse til konsesjonssøknaden hva angår Skjerva. Fylkesmannen er videre kritisk til Reinfjellelva, men vurderer denne noe mindre verdifull ut fra størrelse på kløften og kvaliteten på sprøytsonene. Dersom NVE finner at vilkårene for å gi konsesjon er til stede, og det er aktuelt å bygge ut Reinfjellelva uavhengig av Skjerva, bør det som avbøtende tiltak settes vilkår om at slåttemarkene ikke blir berørt.

Reindriftfaglige merknader

Tiltaksområdet er en del av Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, og området brukes primært til vår-, høst- og høst vinterbeiter – beiteretten gjelder imidlertid hele året (jf reindrifftslovens § 19).

De største negative konsekvensene av omsøkte tiltak antas å knytte seg til anleggsperioden. Fylkesmannen vurderer at tiltaket har moderate negative konsekvenser for reindrift.

KJERRINGÅGA KRAFTVERK – LURØY

Kjerringåga kraftverk (søker Clemens kraft AS) vil utnytte et fall på 108 meter i Kjerringåga, fra inntaket i Vassvatnet til kraftstasjonen på havnivå. Kraftverket vil i tillegg ha inntak i Heimstadelva og Mellomelva samt to inntak i Insteelva. Vannveiene vil være 2700 meter til sammen og bestå av nedgravde rørgater. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 5000 l/s, og vil ha en installert effekt på 4,7 MW. Den årlige produksjon er beregnet til 11,74 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 2450 m lang strekning av Kjerringåga, Insteelva, Heimstadelva og Mellomelva. Det er planlagt slipp av minstevannføring i Kjerringåga og Insteelva på hhv. 218 og 25 l/s i sommersesongen og 21 og 3 l/s resten av året. Til sammenlikning er de beregnede 5-persentilene henholdsvis 430 og 100 l/s i sommersesongen og 280 og 40 l/s resten av året. Det er ikke planlagt minstevannføring i Mellomelva og den aktuelle delen av Heimstadelva. Det er også omsøkt konsesjon for utbygging av nabovassdraget Heimstadelva. Begge prosjektene vil benytte felles kraftstasjon

Vurdering

Naturmiljø

I følge NGUs berggrunnskart består berggrunnen i den øvre og nedre delen av influensområdet av harde, sure næringsfattige bergarter diorittisk til granittisk gneis og migmatitt. I den midtre del forekommer noen felt med glimmerskifer og marmor. Marmor er en bergart som forvitrer lett og som gir grunnlag for god næringstilgang til jorda. Glimmerskifer er en lagdelt bergartsgruppe som varierer i hardhet, kjemisk innhold og næringsgrad. Den kan gi opphav til et næringsrikt jordsmonn.

Langs elvekantene på begge sider er det noen fuktige sig med fuktkrevende arter som gulsildre, rødsildre og fjellengsoleie. Lav- og mosefloraen i og ved elvestrengene er artsrik med flere fuktkrevende og vanlig forekommende arter. Ecofact har fremhevet funnene av store mengder rødmesigmose, bekkelundmose og bekkerundmose.

Brattlandsvassdraget (Kjerringåga) har forekomster av laks, sjørørret og sjørøye på en de nederste tre hundre meterne. Disse artene danner imidlertid ikke selvproduserende bestander i vassdraget, muligens med unntak av sjørørret.

Når det gjelder landskap er nedre deler registrert som nedskåret fjordlandskap med infrastruktur- og jordbrukspreg, mens øvre deler av elva ligger i nedskårne daler med innsjøpreg. Førstnevnte landskapstype er relativt beskjedent forekommende i Nordland fylke.

Det planlagte tiltaket i og langs Kjerringvåg vil sammen med inntakene i Heimstadelva, Mellomelva og Insteelva føre til omfattende inngrep i terrenget. Videre vil utbygging av Kjerringåga i stor grad redusere vannføringen. Dette som en ytterligere ny påvirkning i området, i tillegg til utbyggingen av Smibelg og Storåvatn kraftverk. En redusert vannføring vil ha direkte innvirkning på fuktkrevende arter langs de berørte elvestrekningene.

Fylkesmannen er enig i Ecofact vurdering om at virkningsomfanget av tiltaket på biologisk mangfold vil være middels til middels/liten negativt, gitt at generelle avbøtende tiltak blir fulgt opp. Selv om ikke elva er et svært fremtredende element i fjernsonen, er den like fullt viktig for en relativt sjelden landskapstype. Vi finner derfor vurderingen av landskapspåvirkningen som noe undervurdert i søknaden.

Friluftsliv

Det er registrert to viktige friluftsområder i nærheten av Vassvatnet. Området fra utløpet av Vassvatnet og til Bratlandstjønna er et svært viktig turområde. Friluftsområdet scorer spesielt høyt på opplevelsesparametret og brukes også av andre enn de lokale. Bjørstigbergan er et yndet bergtoppmål. Herfra er det god utsikt til inntaksområdet og øvre del av Kjerringåga.

Utbyggingen av Kjerringåga, og da i særdeleshet inntaksområdet i Vassvatnet og vannveien, vil innvirke på opplevelsen av området i negativ retning. Ettersom bruken imidlertid ikke direkte er rettet mot elva, og at det eksisterer tekniske inngrep i området fra før, vurderes konsekvensene som liten/middels.

Reindrift

Tiltaksområdet er en del av Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, og området brukes primært til høst- og høst vinterbeiter – beiteretten gjelder imidlertid hele året (jf reindriftingslovens § 19). Det er også flyttleier i området. Flyttleier har et særlig vern etter lov om reindrift § 22, og det er ikke lov å iverksette tiltak som hindrer bruk av flyttleiene.

Slik vi vurderer det vil inntak ved Kjerringåga og rørgate langs vei til kraftstasjon medføre moderate konsekvenser for reindriften, og da først og fremst i anleggsperioden. Det samme gjelder inntak og rørgate fra Heimstadelva, da inntaket her er planlagt i en bekkekløft og rørgata over dyrka mark. Inntak og rørgater fra Mellomelva og Insteelva vil imidlertid medføre negative konsekvenser for reindriften flyttleier. Dette vil spesielt være tilfellet i anleggsfasen, men også i driftsfasen på grunn av installasjoner og inngrep i flyttleia.

Arbeidet med utbedring av riksvei mellom Liafjell og Kilboghavn, vil øke betydningen av denne flyttleia (jf. uttalelse til Heimstadelva kraftverk). Av hensyn til reindriften flyttleier i området, jfr. reindriftingslovens § 22, fraråder Fylkesmannen at det gis tillatelse til overføring av vann fra Mellomelva og Instadelva i forbindelse med Kjerringåga kraftverk.

STORHAUGEN KRAFTVERK – VEVELSTAD OG BRØNNØY

Storhaugen kraftverk (søker Clemens kraft AS) vil utnytte et fall på 134 m i Svanvasselva mellom Nedresvanvatnet på kote 284, med kraftstasjonsplassering på kote 150, og med utløp i Klavenesmarkelva. Storhaugelva er planlagt overført til Nedresvanvatnet. Driftsvannveien vil være en 800 m lang tunnel. Vannveien fra Storhaugvatnet til Nedresvanvatnet vil også gå i tunnel over en lengde på 960 m. Middel vannføringen er i alt 2,79 m³/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 7,0 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 8,4 MW og gi en årlig produksjon på 20,73 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på en 800 m lang strekning i Svanvasselva og 1250 m lang strekning i Storhaugelva. Det er planlagt slipp av minste vannføring i Svanvasselva på 70 l/s i sommersesongen og 40 l/s resten av året. I Storhaugelva vil det bli sluppet en minste vannføring på 110 l/s i sommersesongen og 60 l/s resten av året. Minste vannføringsslipet er på nivå med de beregnede 5-persentilene.

Tunnelmassene er estimert til 37 000 m³, hvorav 10 000 m³ forutsettes brukt til oppgradering av eksisterende traktorvei, mens resten skal deponeres i terrenget.

Vurdering

Naturmiljø

Berggrunnen består i hovedsak av den harde og sure bergarten granitt. Denne bergarten avgir relativt lite plantenæringsstoffer til jordsmonnet. Det nord-sørorienterte marmorbeltet som går gjennom området avgir mye næringsstoffer og gir et stort potensial for basekrevende arter. I et avgrenset område rundt Tasslivannet består berggrunnen av kalkglimmerskifer og kalksilikatgneis som gir grunnlag for basekrevende arter.

Fylkesmannen påpeker at Swecos befaringstidspunkt er ugunstig med tanke på kartlegging av flora og fugl. Vi registrerer at noe av befaringrutene kun er overflydd med helikopter, og dermed innehar store begrensninger for vurdering av områdets verdi for biologisk mangfold.

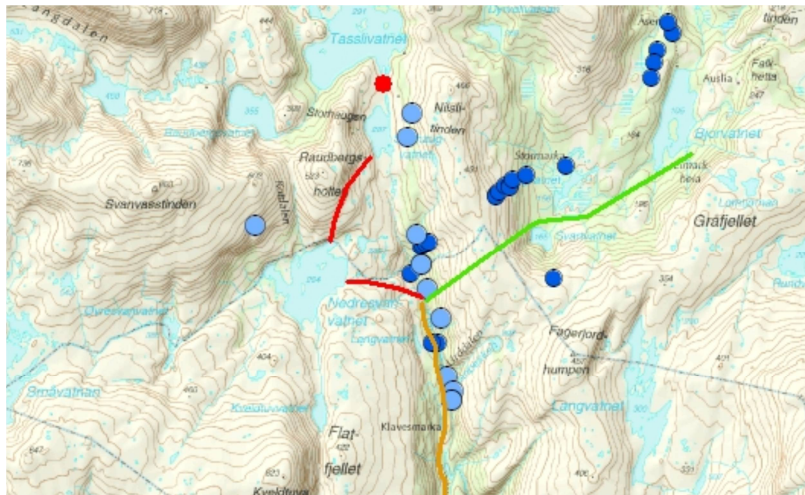
Swecos befaring avdekket en bekkekløft i Storhaugelvas nedre del, hvor elva i begynnelsen av kløfta danner noe fossesprøyt som påvirker vegetasjonen. Naturtypen ble verdisatt til lokal viktig (C). Kløften har en sørlig eksposisjon og har etter det opplyste noe åpent preg med god ventilasjon og solinnstråling. Bekkekløften fremstår som en ordinær kløft med mindre fuktige miljøer. Bergveggene er i stor grad blankskurte, men med flere partier med ordinære bærlyngutforminger med rogn og bjørk i tresjiktet. Potensialet for mer næringskrevende arter langs elva som ikke er fremtredende så sent i vekstsesongen, er absolutt til stede.

Fylkesmannen finner manglende kartlegging av bekkekløftens kjerneområde som en åpenbar svakhet, og kan ut fra dette ikke udelt si seg enig i Swecos vurdering om at bekkekløften og bergveggene ikke fremstår å ha utpreget verdi for biologisk mangfold. Dette ut fra et en ikke kan utelukke fuktige miljøer i den ikke-befarte delen av kløfta. Eksposisjon, vegetasjon og skogstruktur underbygger imidlertid Swecos vurdering til en viss grad, men fraværet av undersøkelser vil hele tiden representere en usikkerhet. Dette ble også påpekt i en etterundersøkelser av flora og naturtyper i utvalgte elver med planlagt småkraftutbygging. Her ble det påvist til dels store avvik i resultater både hva gjelder arter og naturtyper i forhold til naturfaglige rapporter vedlagt konsesjonssøknadene (Gaarder, G. og Høitomt, T. NVE-rapport nr. 102-2015). Til tross for kløftas eksposisjon framstår denne for oss som interessant og potensielt mye mer verdifull enn hva Sweco konkluderer med. Dette begrunnes blant annet ut fra den kalkrike berggrunnen kløften er lokalisert til og muligheten for påvisning av flere naturtyper (f.eks. rasmark (NiN; åpen kalkmark eller rik berglendt mark) og grotter).

Karst- og grotteforekomster ble kartlagt forbindelse med verneplanarbeidet for Lomsdal-Visten, jf. Stein-Erik Lauritzen «*Karstformer og verneverdier i Lomsdal-Visten*». Figur 3 viser registrerte karst- og grotteforekomster i Klavesmarkområdet. I følge Lauritzen er «*Grottene i dalen er alle velutviklede grotter med dyrerester, kalkutfellinger og flott morfologi. Alle er mer eller mindre knyttet til Klavesmarkdalens canyon*». Redusert vannføring fra inntakene og ned til planlagt kraftstasjon, vil kunne påvirke grottene og utviklingen av grotter negativt.

Kalkgrottene er knyttet til i hovedsak marmor med hovedutbredelse i Nordland, men med mange grotter også i Nord-Trøndelag og Troms og spredte forekomster i øvrige fylker. Marmorlagene er ofte smale og grottesystemene er ofte av en type som kalles stripekarst.

Dette er spesielt for Norge og gir Norge et spesielt forvaltningsansvar for denne utformingstypen (Lauritzen 1991). Naturtypen «Grotte» er i Norsk rødliste for naturtyper 2011 vurdert som sårbar.

Figur 3. Oversikt over grotte- og karstforekomster i området. Kjente forekomster før 2004 (■) og nye kartlagte forekomster (■). Kilde: Fylkesmannen i Nordland og Stein-Erik Lauritzen.

I de undersøkte områdene ble det ikke påvist rødlistede arter. Artsutvalget var vanlige og typiske arter for slike habitater. I områdene tilknyttet bekkekløften og kraftstasjonsområdet er det et noe mer frodig vegetasjonsbilde. Det synes å være flere spesielle verdier knyttet til naturmiljø i området og med utgangspunkt i det rike naturgrunnlaget er det stor sannsynlighet for at nærmere inventering i felt vil avdekke større verdier.

Det er forekomst av både laks og sjørørret i Klavesmarkelva, men elva er kun registrert med selvproduserende bestand av sjørørret. Anadrom strekning er ca. 3.3 km, og vandringshinderet er Storhaugfossen, like oppstrøms det planlagte kraftstasjonsområdet og samløpet med Svanvasselva. De øverste områdene av elva er beskrevet som gode gyte- og oppvekstområder (Sæter, L. 1991), i likhet med områder lengre ned i elva. Kulpene nedstrøms fossen har sannsynligvis verdi som standplass for gyteklar fisk. Det er ikke utført bunndyrundersøkelser i elva, men vannhastighet på deler av strekningen synes å være god med tanke på produksjon av bunndyr.

Utbygging vil føre til redusert vannføring i Svanvasselva og Storhaugelva, som igjen gir lavere luftfuktighet. Redusert vannføring vil derfor kunne påvirke fuktighetskrevede flora ved elvebredden, og en forventet vridning mot mer tørketolerante arter langs elva. Dette gjelder spesielt gjeldende i bekkekløfta. Hva gjelder det akvatiske miljøet vil reduksjon i vanddekt areal redusere bunndyrproduksjonen og evt. sammensetningen av denne. Videre vil næringsgrunnlaget og leveområdet for ørret bli negativt påvirket gjennom arealreduksjon.

Usikkerheten tilknyttet bekkekløften vil medføre at miljørettsprinsippet i nml. § 9 vil komme inn med tyngde. Denne usikkerheten gjør det vanskelig for Fylkesmannen å vurdere konsekvensen av utbyggingen, og det vil etter vårt syn være vanskelig å konkludere om vilkårene i vannressursloven § 25 er til stede eller ikke. Denne usikkerheten for bekkekløften sammenholdt med området store betydning for grotter trekker i retning av at kriteriene for å kunne oppnå konsesjon ikke er til stede. Vi fraråder derfor innvilgelse av omsøkte tiltak.

Friluftsliv og landskap

Øvre deler av tiltaksområdet ligger i en åpen dal i lågfjellet med innsjøpreg med en overgang til nedskåret dal fra fossområdet og videre nedover. Landskapet ansees å være av middels til stor verdi, og vil helt klart bli forringet av utbyggingen.

Omsøkte tiltak betinger relativt store inngrep, både i form av redusert vannføring i elvene, inntaksinstallasjoner, deponiområder og atkomstveg i et område som i liten grad er preget av tynge tekniske inngrep. Unntaket er selvfølgelig eksisterende skogsvei gjennom området. Fylkesmannen er kritisk til endringer i inngrepsfrie naturområder, og særskilte forringelse av det naturpregede området er konfliktylft. Dette særskilt ettersom ytterligere inngrep vil gi virkninger inn i Lomsdal-Visten nasjonalpark. Det følger av verneforskriften § 2 at formålet med vernet blant annet er å bevare et stort, egenartet og tilnærmet urørt naturområde. Videre heter det at allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Det blir i denne sak et spørsmål om omsøkte vannkraftutbygging vil innvirke på verneverdiene i verneområde, og da i særdeleshet naturopplevelsen gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv og opplevelsen av området. I så fall vil hensynet til disse verneverdiene måtte tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, jf. nml. § 49. Vår vurdering er at vernehensynene knyttet til naturopplevelse vil bli skadelidende.

Det er store brukerinteresser knyttet til Lomsdal-Visten nasjonalpark som ligger ca. en kilometer sør for omsøkte kraftverk. Selv om friluftsliv i regionen i stor grad er kanalisert hit, representerer Klavesmarka som helhet et svært viktig friluftsområde med særlige kvaliteter knyttet til den spesielt frodige dalen både i og utenfor nasjonalparken. Friluftslivsområdet strekker seg til kraftstasjonsområdet og Nedresvanvatnet, og etter Fylkesmannens vurdering blir det for lettvinnt å vurdere friluftslivsbruken til kun å skje innenfor det vernede området og at denne mer eller mindre er fraværende i tiltaksområdet. Det at «*Prosjektområdet ligger avsides til i forhold til de største bruksområdene for friluftsliv*» er nettopp en av kvalitetene ved området. Etter vår vurdering synes vurderingen for friluftsliv å være noe underkommunisert og dels manglende faglig begrunnet. Vi registrerer til tross for dette at tiltakets påvirkning på brukerinteresser er satt til middels, og at konsekvensen er liten til middels negativ.

Reindrift

Tiltaksområdet er en del av Jillan-Njaarke reinbeitedistrikt, og området brukes primært til vår- og sommerbeiter – beiteretten gjelder imidlertid hele året (jf reindriftslovens § 19). Som nevnt tidligere er den samlede belastningen for distriktet stort. Det er også trekk og flyttleier i området, herunder trekkeleier sør for Storhaugvatnet.

Det er først og fremst inntak, terskler, massetak, anleggsvei og kraftstasjon som antas å få konsekvenser for reindrifta. Mulig at også endret vannføring i elvene kan medføre isingsproblematikk. Anleggsfasen vil også medføre forstyrrende aktivitet i området.

Forutsatt at det settes vilkår slik at reinens naturlige trekk i området ikke hindres, anser Fylkesmannen at Storhaugen kraftverk vil medføre moderate konsekvenser for reindrifta. Massetak ved Storhaugvatnet må tildekkes slik at rein kan passere, terskler må plasseres slik at reinens trekk ikke forhindres og adkomstvei bør fjernes.

KALDÅGA KRAFTVERK – VEFSN

Kaldåga kraftverk (søker Kaldåga Kraft AS) vil utnytte et 175 meter høyt fall mellom kote 220 og kote 45 med utløp tilbake i elva Kaldåga. Vannveien blir en nedgravd rørgate på om lag 1100 m, delvis gjennom morenemasser og myr. Middelvannføringen er 1277 l/s, og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 690 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1 MW og gi en årlig produksjon på omtrent 4,7 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 1100 m lang strekning av Kaldåga. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 51 l/s hele året. Til sammenlikning er de beregnede 5-persentilene henholdsvis 86 l/s i sommersesongen og 51 l/s resten av året.

Til sammen må det bygges 250 m ny vei, der 50 m går fra eksisterende privat vei og frem til kraftstasjon, og 200 m fra eksisterende skogsbilvei til inntaket.

Vurdering

Naturmiljø

Kaldåga er en del av Fustavassdraget, som gjennom Verneplan II for vassdrag er gitt varig vern. Berggrunnen består av glimmerskifer og glimmergneis, og vil varierer i hardhet, kjemisk innhold og næringsgrad. Denne gir ikke i seg selv grunnlag for spesielt kalkkrevende arter. Den nær truede fuglearten fiskemåke er registrert i influensområdet, men det er ikke grunn til å tro at denne blir vesentlig berørt av tiltaket.

Det er ikke registrert truede, utvalgte eller andre viktige naturtyper, eller truede eller prioriterte arter innenfor influensområdet. Planlagt utbygging av Kaldåga vil først og fremst få negativ virkning for det akvatiske miljøet i Kaldåga og fuktighetskrevende plantearter som finnes langs vassdraget.

Når det gjelder mosesamfunn forekommer moser etter det opplyste flekkvis langs elvens kantsone, dvs. på berg og steiner langs og i elva. Av moser registrerte NNI kun vanlige arter. Av mer interessante artsregistreringer i nordnorsk sammenheng nevnes bekketvebladmose, mattehutremose og elvetrappemose. Sistnevnte er fra tidligere kun registrert ved en lokalitet i Nordland. Denne ansees å være en vestlig-sørvestlig art i Norge, og må ansees som sjelden for fylket. I så måte vil reduksjon av vannføring kunne forringe habitatet til disse fuktighetskrevende artene. Dersom elvetrappmosen forsvinner, vil en av de nordligste kjente forekomstene av arten her til lands gå tapt. Dette vil være uheldig, og de største negative konsekvensene er derfor knyttet til forringelse av elvetrappmoseforekomsten.

Reindrift

Tiltaksområdet er en del av Røssåga/Toven reinbeitedistrikt, og området brukes primært til sommerbeiter – beiteretten gjelder imidlertid hele året (jf reindriftslovens § 19).

Vi har vært i kontakt med Røssåga/Toven reinbeitedistrikt som opplyser at Kaldåga fungerer som et meget viktig naturlig gjerde. Elva hindrer reinen i å trekke sørover. Dette er svært viktig for å unngå sammenblanding av rein med nabodistriktet. Slik sammenblanding mellom nabodistrikt medfører ekstra kostnader og merarbeid for å skille reinflokkene fra hverandre.

På grunn av Kaldågas viktige funksjon som naturlig gjerde, som forhindrer sammenblanding av rein mellom nabodistrikt, fraråder Fylkesmannen at det gis konsesjon for bygging av Kaldåga kraftverk som omsøkt. Utover dette anser vi at de største negative konsekvensene for reindriften knytter seg til anleggsperioden.

KILELVA KRAFTVERK – VEVELSTAD

Kilelva kraftverk (søker Clemens kraft AS) vil utnytte et fall på 221,5 m i Kilelva. Inntaket er planlagt i Jakopdalsvatnet, som skal reguleres med en meter mellom 224,5 og 225,5 moh. Kraftstasjonen er plassert på 4 moh. med avløp via en kanal direkte til sjøen. Vannveien vil være 1050 m og vil bestå av boret tunnel på hele strekningen. Middelvannføringen er 660 l/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1916 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3,6 MW og gi en årlig produksjon på 9,13 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring over en strekning på 1900 m i Kilelva. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 60 l/s i sommersesongen og 20 l/s resten av året. Dette er noe høyere enn den beregnede 5-persentilen for sommersesongen, og litt lavere enn 5-persentilen for vintersesongen.

Vurdering

Naturmiljø

Berggrunnen domineres av tungt forvitrende bergarter og tilsier ikke at det skal være spesielt rik vegetasjon i utbyggingsområdet. Det er innslag av kalkholdig grunn i øvre del av nedbørfeltet, men det synes ikke som dette påvirker vegetasjonen i tiltaksområdet i særlig grad.

I følge Artskart er det er påvist få rødlistearter i influensområdet. Dette begrenser seg til eldre og lite presise stedfestede registreringer av alm (NT) og engbakkesøte (NT). Swecos egen befaring påviste videre oter (VU) i influensområdet. Alle de innsamlete kryptogamene er vanlige og vidt utbredte i Norge. Av de registrerte fuktighetskrevende moseartene forekommer bekkelundmose og stripefoldmose spredt i Nordland. Det ble videre registrert en torvmoseart. De fleste norske torvmosene har utbredelse eller hovedutbredelse i våtmarkssystemer, og flere av disse er sjeldne for Nordland. På fuktige bergvegger i kløfta ble det registrert trivielle arter. Av disse fremheves bergpolstermose, krusknausing og kølleåmemose da disse er mindre vanlig forekommende i fylket. Når det gjelder lavarter, finnes det for putesaltlav relativt få registreringer i Nord-Norge.

Når det gjelder naturtyper danner Vistenfjorden et spesielt dypt fjordområde, hvor blant annet stagnerende gammelt sjøvann under ferskvann er biologisk interessant. Vistenfjorden er en av flere fjorder som blir vurdert i forbindelse med marint vern. Fylkesmannen sendte 21.01.16 et utkast til verneplan til gjennomgang og godkjenning hos Miljødirektoratet, før det skal gjennomføres en offentlig høring trolig til våren. Det vises her til vår [internettside](#) om Vistenfjorden marine verneområde. Det foreligger midlertidige retningslinjene fra 2005 for behandling av saker som kan berøre kandidatområder til plan for marine beskyttede områder. Av disse følger det at nye aktiviteter som kan føre til varig skade på verneformålene- og verdiene i kandidatområdene skal unngås så langt som mulig. I så måte burde det vært foretatt en vurdering om omsøkte vannkraftutbygging vil medføre endringer i forholdene i Kilvågen.

Sweco har funnet grunnlag for å avgrense en bekkekløftlokalitet med periodevis fossesprøytzone. Ut fra at kløfta er relativt kort og ikke er spesielt velutviklet, og det er lite bratte bergvegger, er den kun gitt lokal verdi (C-område). Vannkraftutbygging som omsøkt vil gi lavere vannføring, som igjen vil påvirke de klimatiske forholdene i bekkeløften og rundt fossen, samt redusere livsbetingelsene for de fuktighetskrevende arter som lever her og langs med elva for øvrig. Konsekvensene vurderes som middels/liten for naturmiljøet.

Landskap og friluftsliv

Fylkesmannen er ikke kjent med at området har spesielle verdier for friluftslivet utover det lokale. Utbyggingen, og da særskilt visuelt påvirkning som følge av betongterskelen ved utløpet av Jakobsdalsvatnet og den reduserte vannføringens visuelle og auditive virkning, vil innvirke på opplevelsen av området i negativ retning. Etter det vi kjenner til innehar ikke området spesielle landskapsmessige verdier som ikke er tilstrekkelig representert i andre deler av regionen eller fylket.

Reindrift

Tiltaksområdet er en del av Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, og området brukes primært til vårbeiter – beiteretten gjelder imidlertid hele året (jf reindriftslovens § 19).

Inntak, terskel, kraftstasjon, adkomstvei og regulering av Jakopdalsvatnet vil kunne medføre negative konsekvenser for reindrifta. Mulig at også endret vannføring i elva kan medføre isingsproblematikk. Anleggsfasen vil også medføre forstyrrende aktivitet i området. Særlig må anleggsvirksomhet unngås i kalvingsperioden om våren og tidlig sommer. Forutsatt at det settes vilkår om at det ikke skal foregå anleggsvirksomhet i denne perioden, og at terskel ikke plasseres slik at det hindrer reinens naturlige trekk ved utløpet av Jakopdalsvatnet, vurderer Fylkesmannen at utbyggingen av Kilelva kraftverk vil medføre moderate konsekvenser for reindrifta.

NEVERDALSELVA KRAFTVERK – VEFSN

Neverdalselva kraftverk (søker Clemens kraft AS) vil utnytte et 181 meter høyt fall i Neverdalselva mellom kote 224 og kote 43 med utløp tilbake i elva. Vannveien blir boret i en 1200 meter lang tunnel. Middelvannføringen er 840 l/s, og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 2520 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,0 MW og gi en årlig produksjon på omtrent 8,74 GWh. Utbyggingen vil føre til en redusert vannføring på en omtrent 1830 m lang strekning av Neverdalselva. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 68 l/s i sommersesongen og 32 l/s resten av året. Dette er på nivå med de beregnede 5-persentilene. Det er ikke planlagt vegatkomst til inntaksområdet, og materiell til byggingen blir fraktet med helikopter.

Vurdering

Naturmiljø

Ved en øy/elveør like oppstrøms inntaket ble det påvist flere middels kalkrevende arter; fjelltistel, gulsildre, blåknapp og den nær truede arten bakkesøte. Dette indikerer noe næringsrik grunn.

Det er påvist fire lokalt viktige naturtyper i influensområdet. Tre av disse, dvs. to bekkekløfter og en fossesprøytsone, er knyttet til vassdraget, mens naturtypen «Sørvendt berg og rasmak» ikke står i sammenheng med elva. Fylkesmannen vil trekke fram funnene av bergpolstermose, krusknausing og skogåmemose. Disse artene, som er kjent forekommende på bergvegger og fuktige berg, er mindre vanlig forekommende i fylket. Også myrtvebladmose er relativt fuktighetskrevende. Denne arten er i følge [Artskart](#) kun registrert ved seks lokaliteter i Nordland.

Reduksjon i vannføringen vil redusere forekomstene av fuktighetskrevende arter i og langs elva. Fylkesmannen er usikker på om den planlagte minstevannføring er av en slik størrelse at det vil forhindre at fuktighetskrevende lav- og mosearter utkonkurreres av mer

tørketålede arter. Artssammensetningen vil trolig endres og mangfoldet kanskje også reduseres. Videre vil vannreduksjonen i elva forringe den øverste bekkekløftlokaliteten og fossesprøytsone i vesentlig grad. Også mesteparten av den nedre bekkekløft vil bli negativt påvirket. Som avbøtende tiltak bør NVE se på muligheten for slipp av vann lengre opp i den nedre bekkekløften.

Samtlige av de tre naturtypelokalitetene som blir direkte berørt av omsøkte tiltak er mindre godt utviklede. Selv om de kun er av C-verdi, representerer de en viss verdi for naturtypenes spennvidde og variasjon som helhet på kommunalt nivå.

Nedstrøms Forsmofossen og den planlagte kraftstasjonen er elva tilgjengelig for oppvandring av anadrom fisk. Elva har vært infisert av *Gyrodactylus salaris*, og har blitt rotenonbehandlet i flere omganger. Laksestammen her har blitt tatt vare på i genbank, og det planlegges utsetting av fisk i elva. Det er videre påvist stasjonær ørret oppstrøms Forsmofossen.

Omsøkte tiltak vil ikke påvirke den anadrome strekningen direkte, men redusert bunndyrproduksjon som følge av mindre vanndekt areal vil kunne resultere i mindre driv av næringsdyr for laksefisk. Produksjonsarealet for stasjonær ørret vil reduseres betraktelig ved en realisering av kraftverksplanene.

Friluftsliv og landskap

Fylkesmannen er ikke kjent med at området har spesielle friluftsinnteresser utover det lokale. Forsmoen er i lokal sammenheng viktig som utgangspunkt for utfart, blant annet til Laksjorda, jf. [FK00005628](#). Reduksjon i vannføring og etablering av dam vil selvfølgelig virke negativt for brukere av området rundt elva på den berørte strekningen.

Det relativt åpne dallandskapet/fjordlandskapet har lite tekniske inngrep og fremstår med et gjennomgående sterkt naturpreg. Landskapstypen er imidlertid relativt vanlig forekommende i fylket. De største negative virkningene for landskapet vil være i nærsone.

Reindrift

Tiltaksområdet er en del av Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, og området brukes primært til vår- og vinterbeiter – beiteretten gjelder imidlertid hele året (jf reindriftslovens § 19).

De største negative konsekvensene antas å knytte seg til anleggsperioden. Fylkesmannen vurderer at tiltaket har moderate negative konsekvenser for reindrift.

Med hilsen

Guri Adelsten Iversen (e.f.)
fungerende fylkesmann

Tore Vatne
seksjonsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

Kopi til:

Lurøy kommune

Vefsn kommune

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland

Brønnøy kommune

Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt v/ Torstein Appfjell

Leirfjord kommune

Nesna kommune

Vevelstad kommune

Miljødirektoratet

Hestmannen / Strandtindene reinbeitedistrikt v/ Kjell Gaup

Røssåga / Toven reinbeitedistrikt v/ Helge Anti